

Pavlyuk T.I., Matsenko A.A., Krychevska E.A.

Vinnitsa Trade and Economic Institution
Kyiv National University of Trade and Economics

SOCIAL POLICY OF UKRAINE: STATE AND PROSPECTS

Summary

In the article the state and prospects of social policy in Ukraine. This article analyzes the emerging trends of social policy in the modern world. Clarifies the composition of the subjects of social policy. The essence of social policy as the state and other public institutions in the social sphere. The features focus of social policy in the globalization process and becoming modern economy based on knowledge.

Keywords: social policy, social maintenance, cost of living, minimum wage, minimum pension

УДК 323:339.9

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ЄС: ПЕРСПЕКТИВИ СПІВРОБІТНИЦТВА З УКРАЇНОЮ

Паламарчук Н.О., Паламарчук Д.М.

Черкаський державний технологічний університет

Досліджено особливості та окреслено основні напрями реалізації соціальної політики ЄС. Охарактеризовано основні інструменти фінансування в сфері зайнятості та соціальних питань. Проаналізовано структуру фінансування на 2014-2020 рр. та розподіл фінансових ресурсів за країнами. Висвітлено особливості співпраці ЄС з третіми країнами в соціальній сфері. Окреслено основні аспекти співробітництва України та ЄС в умовах імплементації Угоди про асоціацію.

Ключові слова: соціальна політика, зайнятість, фінансування соціальних проєктів, співробітництво з ЄС, Угода про асоціацію.

Постановка проблеми. В сучасних умовах глобалізованого світового розвитку актуалізуються проблеми забезпечення гідного рівня життя населення різних країн світу. Розвиток країн ЄС спрямований на поєднання економічного зростання з підвищенням зайнятості, подолання бідності, високим рівнем соціального захисту та впровадження політики соціального залучення. Для досягнення цієї мети використовуються спеціальні програми фінансування, що спрямовані на вирішення соціальних проблем та проблем зайнятості в країнах ЄС. Для України надзвичайно важливим є дослідження основ впровадження та реалізації європейської соціальної моделі, особливо в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню різних аспектів соціальної політики ЄС присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, так загальним дослідженням становлення та розвитку соціальної політики ЄС займалися Богиня Д.П., Долішний М.І., Крентовська О.П., Шевчук П.І., Шпідла В., Ярова Л.В., Івасечко О., Шутаєва О.О., Побірченко В.В., а проблематикою адаптації європейського досвіду для України – Дяченко Т.О., Чекан І.А., Мужикова Н., Пузирний В., Семиног Л. та інші.

Виділення не вирішених раніше частин проблеми. Окремого дослідження потребує проблематика розвитку соціальної політики України в умовах дії Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження особливостей соціальної політики ЄС, аналіз програм фінансування соціальної політики ЄС та узагальнення проблематики адаптації європейського досвіду для України.

Виклад основного матеріалу. Соціальна політика ЄС реалізується як політика в сфері зайнятості і соціальних справ і нині включає три основні напрями: зайнятість, соціальний захист та соціальне залучення. Основна відповідальність щодо здійснення соціальної політики покладається на країн-учасниць. Реалізація соціальної політики ЄС відбувається на основі соціального діалогу за участю держави, роботодавців та профспілок. Європейський Союз через Європейську Комісію координує і контролює національні політики, сприяє обміну досвідом у сфері зайнятості, бідності, соціальної ізоляції і пенсійного забезпечення, приймає закони і контролює їх реалізацію у сфері праці та соціального забезпечення [6].

Політика зайнятості спрямована на забезпечення максимальної легкості переміщення і пошуку роботи у межах ЄС з гарантуванням прав соціального захисту. Європейська стратегія зайнятості спрямована на створення більш якісних робочих місць в усіх країнах ЄС шляхом підтримки існуючих та створення нових робочих місць, відновлення динаміки ринків праці, поліпшення системи управління. Особлива увага відводиться сприянню зайнятості молоді, а також підтримці підприємців та самозайнятих. Важливою складовою політики зайнятості є захист прав робітників

за напрямками: здоров'я та безпека, рівні можливості для жінок і чоловіків, захист від дискримінації, дотримання трудового законодавства.

Нині політика соціального захисту та соціальної інтеграції ЄС ґрунтується на Стратегії Європа 2020, що передбачає подолання бідності та соціального відчуження для 20 млн. людей і збільшення зайнятості населення у віці 20-64 років до 75%. Для цього створена система соціального інвестування, що передбачає розвиток навичок і потенціалу людей, підтримки їх ініціативи у сферах зайнятості та соціального життя. Основними проблемами при реалізації соціального інвестування є економічна криза та демографічні зміни. З метою подолання цих проблем підвищується ефективність використання соціальних бюджетів, зосереджується увага на пільгах і послугах, що допомагають людям протягом усього життя і сприяють досягненню позитивних соціальних наслідків, основна увага приділяється інвестиціям в дітей та молодь [1].

Політика Європейського Союзу в сфері зайнятості та соціальних питань фінансується через такі основні інструменти: Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд регулювання глобалізації (ЄФРГ), Європейський фонд допомоги знедоленим (ЄФДЗ) та Програму ЄС щодо зайнятості та соціальних інновацій (ПЗСИ).

Європейський соціальний фонд є основним інструментом ЄС спрямованим на фінансування місцевих, регіональних та національних проектів в сфері стимулювання зайнятості. ЄСФ сприяє зайнятості шляхом інвестування в людський капітал, його діяльність націлена на забезпечення кращих можливостей працевлаштування для всіх громадян ЄС та допомогу людям в отриманні кращих робочих місць. Пріоритетними напрямками діяльності фонду є: покращення адаптивності працівників через навчання та підвищення мобільності; сприяння працевлаштування молоді та навчання низько- чи некваліфікованих людей, що шукають роботу для покращення перспектив їх працевлаштування; допомога в працевлаштуванні людям з неблагополучних соціальних груп.

Програма діяльності ЄСФ розробляється Європейською комісією та державами членами на семирічний період. Для кожної держави програмою може бути передбачено один чи кілька напрямів фінансування. Обсяги фінансування та типи проектів, що фінансуються ЄСФ відрізняються в залежності від рівня економічного благополуччя регіонів-реципієнтів. Реалізація таких проектів проводиться на основі принципів партнерства (що сприяє максимальному врахуванню потреб регіону), співфінансування (яке забезпечує право власності на національному рівні; ЄСФ зазвичай фінансує 50-85% (у виняткових випадках – 95%) вартості реалізації проекту) та загального менеджменту (що, дозволяє брати на себе відповідальність на відповідному рівні).

На період 2014-2020 рр. бюджет ЄСФ становитиме 80 млрд. євро, що будуть використані на фінансування п'яти пріоритетних в цей період напрямів: навчання і працевлаштування; соціальна інтеграція; поліпшення навчання; підвищення якості державних послуг [4].

Європейський фонд регулювання глобалізації – фінансує конкретні заходи спрямовані на до-

помогу робітникам, що втратили роботу в зв'язку з суттєвими структурними змінами в економіці викликаними глобалізацією (таких як, переміщення виробництва за межі ЄС, світова фінансова криза і т. ін.). Зазвичай ресурси фонду використовуються у випадках звільнення з однієї компанії більш як 500 працівників, масових звільнень у певній галузі, масових звільнень у одному або кількох сусідніх регіонах. ЄФРГ надає індивідуальну допомогу працівникам одноразово на протязі певного періоду, до того ж ця допомога не надається у вигляді фінансування заходів соціального захисту, таких як допомога по безробіттю чи ін., а спрямовується на фінансування таких проектів як сприяння в пошуку роботи, перепідготовка, навчання, створення бізнесу і т. д. Обсяг запланованого на 2014-2020 рр. максимального річного бюджету ЄФРГ становить 150 млн. євро (близько 1 млрд. євро за весь період), що дасть змогу профінансувати до 60% від вартості проектів допомоги звільненим працівникам [3].

Європейський фонд допомоги знедоленим співфінансує заходи країн членів спрямовані на допомогу найменш соціально захищеним верствам населення. Ці заходи включають в себе надання допомоги у вигляді продуктів харчування, одягу та інших предметів першої необхідності для особистого використання, наприклад взуття, засоби гігієни і т. д. Зазначена допомога розподіляється через державні органи чи неурядові організації. Діяльність фонду спрямовується на подолання бідності та соціальної ізоляції, допомозі найменш забезпеченим у задоволенні нагальних проблем та сприяння їх працевлаштуванню чи навчанню. На реалізацію зазначених завдань у 2014-2020 рр. передбачено ресурси фонду у розмірі 3,8 млрд. євро, до того ж принаймні 15% від вартості заходів мають профінансувати держави члени [5].

Програма ЄС щодо зайнятості та соціальних інновацій являє собою інструмент ЄС спрямований на фінансування проектів сприяння зайнятості, що гарантує гідний рівень соціального захисту, поліпшення умов праці, боротьбу з бідністю та соціальною ізоляцією. Дана програма включає в себе три програми дещо різного спрямування:

- PROGRESS – спрямована на розповсюдження знань, сприяння інформаційному обміну, взаємному навчанню та діалогу, фінансування соціальних інновацій, модернізацію законодавства ЄС, забезпечення його ефективного застосування та ін.

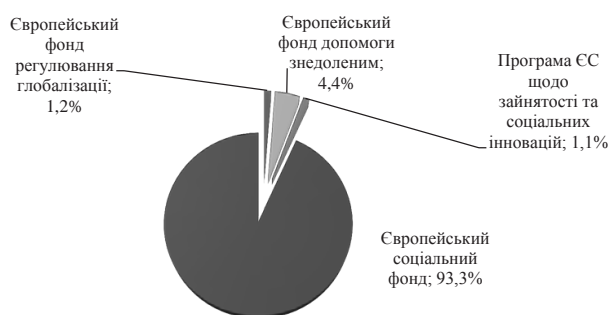
- EURES – спрямована на покращення доступності інформації про вакансії, консультації та іншої інформації для потенційних роботодавців і людей, що шукають роботу, сприяння географічній мобільності та підвищенню можливостей працевлаштування.

- Microfinance & social entrepreneurship – спрямована на розширення доступу до джерел мікрофінансування для людей, які хочуть розвивати свій бізнес, підтримку розвитку соціальних підприємств, зокрема, через полегшення доступу до джерел фінансування.

Загальний бюджет Програми ЄС щодо зайнятості та соціальних інновацій на 2014-2020 рр. передбачений в розмірі 919,4 млн. євро [2].

Найбільша частина фінансових ресурсів, які ЄС спрямовує на фінансування програм зайня-

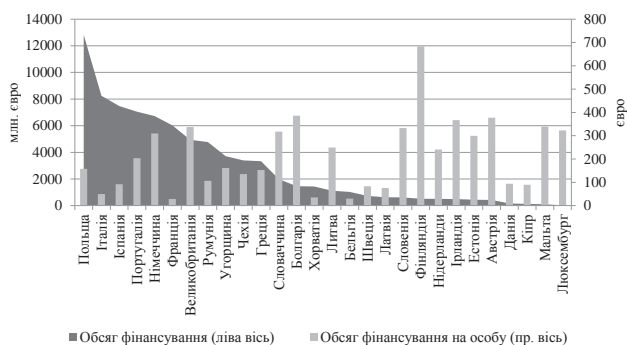
тості та соціальних питань розподіляється через Європейський соціальний фонд (рис. 1).

Рис. 1. Структура розподілу фінансових ресурсів в сфері зайнятості та соціальних питань за програми фінансування ЄС, 2014-2020 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [2-5]

Слід також зазначити що ЄСФ є одним із структурних фондів ЄС і його діяльність передбачає також зниження рівня регіональної соціально-економічної диференціації ЄС. Оскільки регіони з відносно низьким рівнем соціально-економічного розвитку знаходяться переважно на сході та півдні ЄС, то це пояснює покраїновий розподіл бюджету ЄСФ на поточний період. Так, в 2014–2020 рр. найбільший обсяг ресурсів планується спрямувати на фінансування проектів в Польщі, також, в лідерах за обсягами фінансування – Італія, Іспанія та Португалія, що в значній мірі постраждали від кризи (рис. 2). Якщо ж врахувати чисельність населення країн, то в найбільші обсяги фінансування на одну особу з ЄСФ отримують Фінляндія, Болгарія, Австрія та Ірландія.

Рис. 2. Розподіл бюджету ЄСФ за країнами, 2014-2020 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [4, 7]

Європейський Союз здійснює фінансування соціальних проектів та проектів в сфері зайнятості не лише в країнах членах. З метою допомоги вступу до ЄС країн-кандидатів було створено Інструмент підготовки до вступу, через який фінансуються проекти в країнах кандидатах спрямовані на збереження робочих місць і збільшення зайнятості, вдосконалення системи освіти та професійної підготовки, сприяння зайнятості людей з неблагополучних груп. Так, наприклад, в 2007–2013 рр. пріоритетними напрямками фінансування в Туреччині були: освіта, професійна підготовка та соціальна інтеграція. Зазначені проекти були профінансовані через Інструмент підготовки до вступу на 474 млн. євро. У Македонії, в цей же

період пріоритетними проектами були: підвищення рівня кваліфікації працівників та стимулювання зайнятості, на ЄС надав Македонії 54,3 млн. євро.

Європейський Союз співпрацює в сфері зайнятості та соціальних питань з країнами партнерами по Європейській політиці сусідства та регіональних ініціативах, включаючи Східне партнерство. Україна в рамках ЄПС та Східного партнерства є пріоритетною для ЄС. Україна та ЄС тісно співпрацюють в багатьох сферах, що охоплюють також політичну асоціацію та економічну інтеграцію.

ЄС проводить активну зовнішньоекономічну діяльність з метою сприяння соціальному прогресу, поширенню справедливої глобалізації, що спрямована на максимізацію вигод та мінімізації ризиків від глобалізації, сприяння ефективному соціально-економічному розвитку, обміну досвідом. Нині співпраця України та ЄС регулюється Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає ключові реформи для економічного відновлення та зростання, а також реформи в сфері урядування та секторальній співпраці у сферах енергетики, транспорту, охорони довкілля, промисловості, соціального розвитку і соціального захисту, рівності прав, захисту споживачів, освіти, молоді та культури [8].

Відповідно до Угоди про асоціацію Україна та ЄС посилюють діалог та співробітництво щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних та здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації.

Основними цілями співробітництва є: покращення якості людського життя; протистояння спільним викликам, зокрема глобалізації та демографічним змінам; збільшення кількості та покращення якості робочих місць з гідними умовами праці; сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості у контексті реформуванні ринку праці; сприяння створенню на ринку праці умов, які б поєднували гнучкість та захищеність; сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці та підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці; стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб; зменшення обсягів неформальної економіки шляхом трансформації нелегальної зайнятості; покращення рівня забезпечення охорони здоров'я та безпечних умов праці; посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності; скорочення бідності та посилення соціальної єдності; забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків та жінок; подолання дискримінації в усіх її формах та проявах; посилення можливостей соціальних партнерів та сприяння соціальному діалогу.

Реалізація зазначених цілей має відбуватись на основі залучення всіх зацікавлених сторін, зокрема соціальних партнерів та громадських організацій. Сторони мають сприяти встановленню корпоративної соціальної відповідальності та звітності, заохочувати ведення соціально відповідальної громадської діяльності відповідно до міжнародних норм. Досягнення цілей має проводитись за допомогою посилення співробітництва в рамках усіх відповідних регіональних, багатот-

сторонніх та міжнародних форумів і організацій. Україна має забезпечувати поступове наближення до права, стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей [8]. Перед Україною поставлено ряд важливих завдань, а від швидкості та якості їх виконання залежить, в тому числі, підвищення загального рівня життя населення України.

Висновки і пропозиції. Політика, що реалізується Європейським Союзом у соціальній сфері є доповнюючою до соціальної політики країн членів, і здійснюється, переважно, у формі інвестицій в створення робочих місць та покращення умов зайнятості. Важливе значення при цьому відводиться проблемам гендерної справедливості, охорони здоров'я та безпеки праці, трудового законодавства, соціального захисту, створення умов для зайнятості людей з неблагополучних груп та людей з обмеженими можливостями. Соціальна політика ЄС є, також, важливим інструментом

зменшення диспропорцій регіонального розвитку, що, в свою чергу, впливає на структуру розподілу коштів через програми фінансування соціальної сфери. Європейський Союз, також, сприяє реалізації проектів соціальної сфери в інших країнах, через Інструмент підготовки до вступу, ЄПС та регіональні ініціативи. ЄС визначає Україну як пріоритетного партнера в рамках ЄПС та Східного партнерства. Угодою про асоціацію передбачається поглиблення та розширення співробітництва України та ЄС, в тому числі і в соціальній сфері. Нині значна кількість соціальних та трудових норм вже є в законодавстві України, але суттєвою проблемою залишається впровадження механізму їх дотримання на всіх рівнях управління. В цілому перспективним напрямом розвитку соціальної політики України є поступовий перехід до моделі ЄС в сфері соціальної політики, насамперед розширення використання інвестиційних інструментів для стимулювання зайнятості.

Список літератури:

1. Europe 2020. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
2. European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion: EU Programme for Employment and Social Innovation (EaSI). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081&langId=en>
3. European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion: European Globalisation Adjustment Fund (EGF). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://europa.eu/pol/socio/index_en.htm
4. European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion: European Social Fund. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=en>
5. European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion: Fund for European Aid to the Most Deprived (FEAD). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1089>
6. European Commission: Employment, Social Affairs & Inclusion: Policies and activities. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1>
7. The World Bank Database. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/>
8. Угода про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248387631

Паламарчук Н.А., Паламарчук Д.Н.

Черкасский государственный технологический университет

СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА ЕС: ПЕРСПЕКТИВЫ СОТРУДНИЧЕСТВА С УКРАИНОЙ

Аннотация

Исследованы особенности и определены основные направления реализации социальной политики ЕС. Охарактеризованы основные инструменты финансирования в сфере занятости и социальных вопросов. Проанализировано структуру финансирования на 2014-2020 гг., а так же распределение финансовых ресурсов по странам. Освещены особенности сотрудничества ЕС с третьими странами в социальной сфере. Определены основные аспекты сотрудничества Украины и ЕС в условиях имплементации Соглашения об ассоциации.

Ключевые слова: социальная политика, занятость, финансирование социальных проектов, сотрудничество с ЕС, соглашение об ассоциации.

Palamarchuk N.O., Palamarchuk D.M.

Cherkasy State Technological University

EU SOCIAL POLICY: PROSPECTS OF COOPERATION WITH UKRAINE

Summary

The features and the main directions of the social policy of the EU were investigated. EU funding programs in the area of employment and social affairs was characterized. The structure of funding in 2014-2020 and allocation of financial resources for the country were analyzed. The specific features of EU cooperation with other countries in the social sphere were researched. The basic aspects of Ukraine – EU cooperation in conditions Association Agreement implementation.

Keywords: social policy, employment, financing of social projects, cooperation with the EU, Association Agreement.